

Rijksoverheid

Handreiking

Actieve rol statushouders

Betrek hen bij de plannen en uitvoering van uw (gezondheids)beleid

Inhoud

Introductie	3
1. Inleiding	4
2. Waarbij en hoe betreft u statushouders?	5
2.1 Beleidsontwikkeling en uitvoering	6
2.2 Welkom heten nieuwe vluchtelingen	6
2.3 Wegwijs maken in de gemeente	7
2.4 (Gezondheids)Voorlichting	8
2.5 Gezondheidsbevordering en leefstijl interventies	9
2.6 Lokale netwerken rondom zorg en welzijn	10
2.7 Participatie	10
2.8 Deskundigheidsbevordering aan professionals	10
3. Waarop letten?	12
4. Checklist	14
Bijlage 1. Meer informatie	15
Bijlage 2. Bronnen	16

Introductie

Wat u ook doet voor statushouders, betrek hen er bij: zij kunnen een waardevolle bijdrage leveren en dit werkt positief uit op de integratie en gezondheid van uw nieuwe inwoners.

Vooraf

Het Ondersteuningsprogramma Gezondheid Statushouders is ontwikkeld om gemeenten vraaggericht te ondersteunen bij het organiseren van een integrale en preventieve aanpak rondom welzijn en gezondheid van statushouders. Daarbij is het niet de bedoeling dat gemeenten iets nieuws opzetten, maar dat ze dit beleid incorporeren in bestaand welzijns- en gezondheidsbeleid en beleid van andere domeinen. Het [ondersteuningsprogramma](#) is een samenwerking tussen OTAV (VNG/Rijk), Pharos en GGD GHOR Nederland.

Deze handreiking is onderdeel van een serie en is een uitwerking van het stappenplan dat door de VNG is gemaakt: [Gezondheidsbevordering statushouders; wat is er lokaal nodig?](#)

De handreiking is bedoeld voor gemeenteambtenaren die zich bezighouden met statushouders, vanuit het thema integratie en participatie, volksgezondheid, huisvesting, of anderszins. De handreiking biedt concrete tips om statushouders te betrekken bij uw beleid, ontwikkeling of uitvoering van interventies en activiteiten. Het betrekken van statushouders is een van de succesfactoren van een integrale en duurzame lokale aanpak voor gezondheidsbevordering van statushouders.

Uiteraard bestaat er een grote diversiteit aan type gemeenten, lokale context, het aantal statushouders dat woont in de gemeente en welke initiatieven reeds zijn opgestart rond de zelfredzaamheid, gezondheid en vitaliteit van statushouders. We hopen met de handreiking voor verschillende situaties bruikbare informatie te bieden.

1. Inleiding

Gezondheid en de mate waarin een statushouder integreert en meedoet in de Nederlandse samenleving hangen met elkaar samen. Statushouders met een goede gezondheid leren in de regel makkelijker de Nederlandse taal en vinden eerder betaald werk. Omgekeerd kan maatschappelijke participatie zorgen voor een betere ervaren gezondheid. Het actief betrekken van statushouders is een belangrijke succesfactor bij het bevorderen van hun gezondheid en het versterken van hun veerkracht en zelfredzaamheid. De valkuil is dat we veel **voor** hen gaan bedenken en niet samen **met** hen.

Betrokkenheid van statushouders bij het gezondheidsbeleid en de in te zetten interventies, maatregelen en activiteiten in gemeenten helpt om het beoogde effect te verkrijgen. Het zorgt voor inclusie en bevordert eigenaarschap. Statushouders hebben vaak een waardevolle en realistische inbreng over de praktische gevolgen van plannen en voorstellen. Zij kunnen als partner meedenken over hoe groepen bereikt kunnen worden, bruggen slaan en netwerken verbinden. Ook kunt u statushouders die al langer in de gemeente wonen betrekken bij voorlichting en andere ondersteuning die u inzet voor statushouders die nieuw in de gemeente zijn. Veel vluchtelingen geven aan hier van harte aan mee te willen werken.

Actief betrekken van statushouders vraagt wat van u, maar levert ook veel op. Door met hen in gesprek te gaan wordt enerzijds duidelijk welke competenties en talenten individuele statushouders hebben en anderzijds met welke gezondheidsproblemen zij kampen en wat daar aan te doen is. Zij kunnen zelf bijdragen aan het vinden van oplossingen.

Het vraagt van u als gemeenteambtenaar (of degene aan wie u deze taken uitbesteedt) om statushouders te leren kennen, met hen in gesprek te gaan, hen verantwoordelijkheid te geven en te zorgen voor condities die hen ondersteunen. Dit vraagt om maatwerk, rekening houdend met de lokale context. Het is de kunst om in te spelen op de energie en kansen in uw eigen gemeente. Uiteraard wordt een aantal uitvoerende taken belegd bij andere organisaties zoals de GGD of welzijnsorganisaties. Ook in uw opdrachtgeverschap en regierol kunt u stimuleren dat statushouders door deze organisaties actief betrokken worden.

In deze handreiking leest u waar u statushouders bij kunt betrekken en op welke manieren u dit vorm kunt geven.

2. Waarbij en hoe betrekt u statushouders?

De betrokkenheid van statushouders kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Wat de beste vorm is hangt onder meer af van wat u als gemeente wilt bereiken, welke onderwerpen aan de orde zijn en op welk niveau u betrokkenheid wenst. De effectiviteit van de betrokkenheid kan groter worden als er gebruikt gemaakt wordt van meerdere vormen. U kunt enerzijds inzetten op het betrekken van statushouders bij beleidsontwikkeling en plannen van aanpak en anderzijds statushouders actief inzetten bij gemeentelijke activiteiten.

Nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid

In het kader van de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet betrekken gemeenten burgers, waaronder statushouders, bij beleid en de uitvoering hiervan. Gemeenten bepalen zelf hoe zij dit vorm geven. Veel gemeenten zijn op zoek naar nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid die passen bij de transformatiedoelen van de decentralisaties zoals dialoog tafels, informele gesprekken in tenten in de wijk of digitale raadpleging rond thema's. Zie voor meer informatie: [Burgerbetrokkenheid bij gemeentelijk beleid en uitvoering](#) (Movisie en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2015).

Statushouders die hier al wat langer wonen, kunnen bijvoorbeeld een rol vervullen als voorlichter of helpen bij het wegwijs maken van nieuwkomende statushouders in de gemeente. Vaak vormen deze meer 'ervaringsdeskundige' statushouders een bron van hoop en empowerment voor nieuwkomers.

Tip: Vluchtelingenorganisaties en sleutelpersonen in kaart brengen

- Kijk in uw gemeente welke vluchtelingen/migrantenorganisaties of (sleutel)personen actief zijn. Soms lopen er al bestaande initiatieven van statushouders. Dankzij hun netwerk kunnen sleutelpersonen bij de werving van deelnemers, bijvoorbeeld voor voorlichtingsbijeenkomsten, een belangrijke rol spelen. Denk bijvoorbeeld aan het bestuur van de moskee, mensen die vaak als tolk optreden en mensen die langer in Nederland wonen en vanuit die positie een adviserende rol kunnen vervullen. U kunt als gemeente deze informatie ophalen bij VluchtelingenWerk of een andere organisatie die lokaal de maatschappelijke begeleiding uitvoert.

Hieronder worden acht mogelijkheden beschreven waarbij gemeenten statushouders kunnen betrekken.

2.1 Beleidsontwikkeling en uitvoering

Statushouders kunnen fungeren als gesprekspartners bij het ontwikkelen van beleid, producten of diensten gericht op het behoud van gezondheid en vitaliteit die bedoeld zijn voor deze groep burgers. Zij weten waar behoefte aan is, voorzien wellicht problemen in de praktische uitwerking van beleid en kunnen meedenken over mogelijke oplossingen. Door het gesprek met hen aan te gaan krijgt u bruikbare inzichten: wat vinden statushouders belangrijke thema's als het gaat om hun welzijn en gezondheid en met welke vraagstukken hebben zij in hun dagelijks leven te maken? Belangrijke informatie die u als gemeente kunt benutten om te komen tot gericht beleid en een passende dienstverlening.

Wanneer u statushouders benadert over bepaalde onderwerpen, bedenk dan vooraf hoe een en ander wordt teruggekoppeld aan de betrokken statushouders. Deze terugkoppeling is belangrijk in het kader van de opbouw van een goede relatie en borging. Statushouders zijn door zelf invloed te kunnen uitoefenen op beleid, meer geneigd dit te ondersteunen en actief uit te dragen.

Het overleg met statushouders faciliteren kan op verschillende manieren. Er kan gekozen worden voor een vorm waarbij **direct** contact met statushouders centraal staat. Bijvoorbeeld via een panelgesprek, een klankbordgroep, een testpanel, een focusgroep of tweespraak. Er kan ook gekozen worden voor een **indirecte** manier door de input van statushouders via vertegenwoordigende organen te laten lopen. Bijvoorbeeld via vluchtelingen en/of migrantenorganisaties of platforms/organisaties die actief contact hebben met statushouders. Een gecombineerde aanpak van direct contact en overleg met vertegenwoordigende organisaties is ook mogelijk – en zelfs aan te bevelen om de effectiviteit te vergroten.

Werkconferentie Brainportregio/Stedelijk gebied Eindhoven

In de Brainportregio/stedelijk gebied Eindhoven hebben 7 gemeenten de handen ineengeslagen op het gebied van huisvesting en integratie van statushouders. Er is een taskforce 'Meedoen' opgericht. In juli 2016 is een werkconferentie georganiseerd, waarbij statushouders nadrukkelijk zijn betrokken en gehoord. Statushouders zijn gevraagd wat hun participatie bemoeilijkt en wat zij nodig hebben om mee te doen. (Bron: Verslag conferentie Meedoen Stedelijk Gebied Eindhoven, 2016).

App WegwijZ in Zeist

Gemeente Zeist heeft als eerste gemeente in Nederland in de uitwerking van beleid een product ontwikkeld om statushouders wegwijZ te maken, namelijk de app 'WegwijZ in Zeist'. De app helpt nieuwkomers om een sociaal netwerk op te bouwen en de weg te kennen in Zeist naar activiteiten, sport en instanties. Bij de ontwikkeling ervan worden statushouders actief ingezet. De app 'WegwijZ in Zeist' wordt getest door een groep van circa 40 statushouders die onlangs in Zeist zijn komen wonen of binnenkort naar Zeist verhuizen. Zij gaan de app de komende maanden testen. Als de proef succesvol is, wordt de app volgend jaar uitgebreid naar alle mensen die in Zeist komen wonen of de afgelopen tijd zijn komen wonen (Bron: Nieuwsbode Zeist, 2016).

2.2 Welkom heten nieuwe vluchtelingen

Gemeenten besteden op verschillende wijze aandacht aan nieuwe statushouders wanneer zij in de gemeente komen wonen, al dan niet gekoppeld aan een participatieverklaringstraject.¹ U kunt samen met statushouders die al langer in uw gemeente wonen een warm welkom voor nieuwe statushouders organiseren. Buurtbewoners, vrijwilligers maar ook andere betrokken partijen (welzijn, zorgprofessionals, wijkmanagers) kunnen worden uitgenodigd. VluchtelingenWerk of welzijnsorganisaties die lokaal de maatschappelijke begeleiding invullen hebben contact met statushouders die al langer in Nederland wonen. Zij kunnen hen vragen een bijdrage te leveren aan de welkomstbijeenkomst.

¹ Zie de Factsheet Integratie en participatie voor gemeenten (VNG, 2016b).

Welkomstfeest

Twee inwoners van Zelhem, de Nederlandse Carlijn en Afghaanse Wajiha, hebben een Meet & Eat bijeenkomst in Zelhem georganiseerd voor Nederlanders en statushouders, waarbij nieuwe statushouders welkom werden geheten in de gemeente Bronckhorst. Wajiha Rezaie vertelde tijdens deze bijeenkomst over haar integratie en voerde een Afghaanse dans uit. De gemeente heeft dit welkomstfeest ondersteund (Bron: *De Gelderlander*, 2016).

Van huis naar Thuis

In gemeente Helmond verzorgt organisatie Humanitas een extra aanbod met betrekking tot de integratie en participatie van statushouders. Statushouders die dit wensen krijgen hulp bij het bewoonbaar maken en inrichten van hun huis. Vrijwilligers komen helpen bij het schoonmaken, schilderen, lampen ophangen en andere klussen en kunnen ook helpen bij de aanschaf van de inrichting. Statushouders gaan op hun beurt zelf minimaal 1 keer helpen bij nieuwe statushouders (Bron: *Gemeente Helmond*, 2016).

2.3 Wegwijs maken in de gemeente

Inburgering begint met goede informatie en wegwijs worden in de Nederlandse samenleving. In de [Handreiking 'Statushouders wegwijs maken in de Gemeente en in de gezondheidszorg'](#) leest u hoe u wegwijs maken vorm kunt geven binnen uw gemeente. Neem hierin mee dat statushouders zelf een belangrijke rol spelen. Bijvoorbeeld door inspraak bij plannen rond inburgering en wegwijs maken. Maar ook door mee te helpen bij het wegwijs maken van nieuwkomende statushouders. Dat kan door samen met statushouders een voorlichtingsbijeenkomst te organiseren waarbij ervaringen gedeeld kunnen worden. Of door een wandeling te maken in het dorp langs de instanties en (zorg- en welzijns) organisaties waar ze vaak mee te maken krijgen en door hen voorzieningen zoals de bibliotheek, speltheek, zwembad, park en sportvelden te laten zien. Een statushouder die al langer in de gemeente woont, zou deze wandeling kunnen begeleiden samen met iemand van VluchtelingenWerk of een welzijnsorganisatie.

"Iedereen wil een kans om mee te doen!"

Een Syrische arts vertelde aan Pharos dat hij na zijn verhuizing graag in contact kwam met iemand van de gemeente. "Ik wilde niet thuis zitten maar meedoen met de Nederlandse samenleving. Ik had hier zelf ideeën over. Er werd heel enthousiast gereageerd. In samenwerking met de gemeente heb ik een aantal bijeenkomsten georganiseerd voor vluchtelingen. Hierin gaf ik uitleg over hoe ik en mijn gezin onze draai gevonden hebben in de gemeente en welke barrières ik hierin tegenkwam." Hij erkent dat de stap om zelf contact op te nemen met de gemeente een te grote drempel kan zijn voor sommige vluchtelingen. "Kijk, ik heb gestudeerd, beheers de Engelse taal en het leren van de Nederlandse taal gaat mij gemakkelijk af. Voor vluchtelingen die nieuw zijn en voor wie dit moeilijker is zou het fijn zijn als iemand van de gemeente de eerste stap zet. Iedereen wil een kans om mee te doen!" (Bron: *interview Pharos*).

Bij het wegwijs maken kan ook gebruik gemaakt worden van manieren waarbij statushouders elkaar gedurende een wat langere periode ondersteunen. Bijvoorbeeld door een buddy-systeem waarbij 'buddy's' met een vluchtelingenachtergrond de nieuwkomers in de gemeente de weg wijzen en met hen leuke activiteiten ondernemen. Een buddy is een vrijwilliger die de gemeenschap en sociale kaart van de omgeving goed kent, waardoor contacten tussen nieuwe statushouders en voorzieningen in de buurt snel zijn gelegd. Op deze manier wordt ook het sociale netwerk van de nieuwkomers opgebouwd. De statushouder kan na ontvangst op het gemeentehuis en een intakegesprek gekoppeld worden aan een van de buddy's. Indien er naar verhouding onvoldoende buddy's te vinden zijn, kan ervoor gekozen worden deze buddy te koppelen aan een **groepje** nieuwkomers. Een andere mogelijkheid is het aantal buddy's uit te breiden met vrijwilligers die ervaring hebben met vluchtelingen maar niet zelf een vluchtelingenachtergrond hebben.

Eigen Taalondersteuner Gemeente Amsterdam

De gemeente Amsterdam heeft een Taal & Oriëntatieprogramma voor Vluchtelingen (TOV) ontwikkeld. Met TOV wil de gemeente op innovatieve wijze vluchtelingen in staat stellen om vanuit de eigen kracht de regie op het leven te herpakken. Dit doen zij door actief in te zetten op taalverwerving en de weg naar werk vinden. Deelnemers van het TOV traject worden ondersteund door een Eigen Taalondersteuner (ETO). Dit zijn vrijwilligers die de taal van de deelnemers spreken. Waar nodig leggen zij de opdrachten in de eigen taal uit. Een aantal ETO's is afkomstig uit de groepen deelnemers die het TOV-programma eerder hebben afgerond. Zij doen dit naast hun eigen inburgeringscursus (VNG, 2016a).

2.4 (Gezondheids)Voorlichting

Als verplicht onderdeel van inburgering doorlopen statushouders een traject rondom de participatieverklaring. Op deze manier komt u als gemeente op een natuurlijke manier in contact met statushouders in uw gemeente. Het ondertekenen van de participatieverklaring kan gecombineerd worden met het geven van voorlichting.

Maatschappelijke begeleiding in Helmond

In gemeente Helmond begeleiden ex-statushouders samen met een beroepskracht groepsbijeenkomsten voor nieuwe statushouders. Achterliggende gedachte hierbij is dat ex-statushouders het beste kunnen aangeven hoe zij de verschillen hebben ervaren tussen land van herkomst en Nederland. Deze groepsbijeenkomsten gaan over de Nederlandse kernwaarden en over de gemeente Helmond en worden gegeven in het kader van de participatieverklaring. Daarnaast worden in samenwerking met ex-statushouders ook themabijeenkomsten georganiseerd over onderwerpen als taal, werk, toekomst en de rol van de school in de opvoeding (Bron: Gemeente Helmond, 2016).

Gezondheid is een van de thema's die in workshops rondom de participatieverklaring meegenomen kunnen worden. In de landen waar statushouders vandaan komen is het zorgsysteem en de zorgverzekering vaak heel anders georganiseerd dan hier in Nederland. Wanneer statushouders in de gemeente komen wonen hebben ze zowel behoefte aan informatie over gezondheid als over het systeem van de Nederlandse gezondheidszorg (preventie en zorg). Ook is er behoefte aan informatie over sociaal maatschappelijke thema's (zoals omgang met LHBTI², middelengebruik en relatievorming in Nederland). Hierbij moet rekening gehouden worden met statushouders die een lage opleiding hebben gevolgd en weinig gezondheidsvaardigheden hebben. Statushouders die al een tijd in Nederland wonen kunnen een belangrijke rol spelen in de voorlichtingsactiviteiten aan nieuwe statushouders. Zo kunnen zij helpen bij voorlichting over bijvoorbeeld het belang van kraamzorg, tandheelkundige zorg en wijzen op de mogelijkheid van psychische begeleiding. Daarnaast kunnen zij een rol spelen in de vroegsignalering van problemen in de gemeenschap met betrekking tot gezondheid, welzijn en gedrag, en bij de participatie van lotgenoten. Zie ook de [Handreiking 'Statushouders wegwijs maken in de Gemeente en in de gezondheidszorg'](#).

Samen Voortburgeren, Liendert, Amersfoort

Het project 'Samen Voortburgeren' probeert de positie en participatie van (migranten) vrouwen in de samenleving te versterken. Doel is om vrouwen te activeren die een inburgeringstraject hebben afgerond, maar toch nog drempels ervaren bij het komen tot maatschappelijke participatie en om hun positie, participatie en betrokkenheid te behouden en te versterken. Het project koppelt deze vrouwen aan vrouwen die al langer zijn ingeburgerd. Deze vrouwen, genaamd wegwijzers, gaan met hen stap voor stap werken aan de maatschappelijke participatie in de directe leefomgeving (Bron: Pharos, 2016).

Wanneer statushouders betrokken worden bij voorlichtingsactiviteiten kunnen zij attenderen op eventuele taboeonderwerpen. In gevallen waar taboeonderwerpen besproken worden (denk aan man - vrouw

² Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenders en intersekse personen (LHBTI's).

verhoudingen, huiselijk geweld, seksualiteit, LHBTI of psychische problematiek) kunnen statushouders een brug slaan tussen hoe er in Nederland naar gekeken wordt en wat men vanuit het land van herkomst gewend is. Inzet van statushouders bij voorlichting maakt dat op een natuurlijke manier cultuursensitief gewerkt kan worden. Ook voor de werving van deelnemers voor bijeenkomsten kunt u statushouders inzetten zodat er een grotere opkomst is. Daarnaast kunnen statushouders een actieve rol spelen bij het aanpassen van voorlichtingsinformatie en materialen om de boodschap beter te laten aansluiten. Ook kunt u de kanalen benutten van statushouders zelf: gebleken is dat via hun eigen digitale fora, facebooksites en andere social media veel statushouders bereikt worden.

SyriërsGezond Facebookpagina

Via deze [facebookpagina](#) kunnen Syriërs in Nederland vragen stellen en informatie vinden over de gezondheidszorg in Nederland. De facebookpagina is een initiatief van GGD regio Utrecht en Pharos. Syrische artsen beantwoorden vragen van statushouders en zetten informatie over gezondheid en zorg in Nederland op de pagina. De Syrische artsen doen bij deze organisaties werkervaring op en tegelijk helpen ze andere vluchtelingen om meer regie te krijgen over hun eigen gezondheid (Bron: Pharos, 2016a).

2.5 Gezondheidsbevordering en leefstijl interventies

Belangrijkste succesfactor voor gezondheidsbevordering is dat van meet af aan de gezondheid en gezondheidsrisico's worden besproken met de betrokkenen zelf. Net zoals dit geldt bij algemeen gezondheidsbeleid: beleid sluit goed aan als de burgers om wie het gaat de 'hoofdrol' spelen, zowel bij het in kaart brengen van problemen als bij de aanpak ervan.

Gemeenten kunnen statushouders zelf betrekken en daarnaast stimuleren dat ook lokale partners statushouders actief betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van gezondheidsbevordering en leefstijlinterventies.

Talententeam: Een goede start

Stichting Run For Freedom wil door samen te sporten vluchtelingen een goede start geven in Nederland. Het 'Talententeam' bestaat uit sportieve Eritrese vluchtelingen uit Nijmegen Noord. Het team doet mee aan hardloophwedstrijden en trainen samen met Nederlandse toptalenten. Naast het hardloopteam ondersteunen ze wielrenners, volleyballers en voetballers. Het doel is vluchtelingen te coachen die bouwen aan een leven in Nederland (Bron: www.talententeam.com).

Statushouders kunnen bijvoorbeeld een rol spelen bij het bereiken van de doelgroep en het testen of de interventie geschikt is. Het actief betrekken van statushouders zorgt ervoor dat interventies beter afgestemd zijn op de behoeften van deze groep burgers en bevordert zo de slagingskansen van de interventies. De in de gemeenschap aanwezige kennis wordt op deze manier optimaal benut. Dit draagt bij aan een betere gezondheidsbevordering van deze groep. Tijdens bijeenkomsten kunnen (ook jongere) statushouders actief ingezet worden, bijvoorbeeld als peer educator. Hierin hebben ze een belangrijke signalerende functie en kunnen ze vragen vanuit de groep ophalen.

Peer educators Sense Groningen

Statushouders worden opgeleid tot peer educator door middel van het volgen van trainingen over seksuele gezondheid. Deze peer educators organiseren activiteiten op de asielzoekerscentra in samenwerking met de lokale GGD/PGA (publieke gezondheidszorg asielzoekers). Activiteiten die georganiseerd worden zijn voorlichtingen, theatervoorstellingen en één op één gesprekken. Uiteraard kunnen de activiteiten van peer educators ook buiten asielzoekerscentra worden ingezet (Bron: GGD Groningen).

2.6 Lokale netwerken rondom zorg en welzijn

Gemeenten hebben de regie in het stimuleren van een samenhangende en goed functionerende keten van preventie, ondersteuning en zorg ten behoeve van statushouders en brengen in dat kader betrokken partijen bij elkaar, zie [Handreiking Regie en ketensamenwerking rond de gezondheid van statushouders](#). Nodig statushouders uit om aan te schuiven bij bestaande overlegvormen van ketenpartners in zorg en welzijn. Zij kunnen een waardevolle toevoeging zijn bij de bestaande samenwerking tussen de gemeente en netwerkpartners; GGD, sociale wijkteams, welzijnsorganisaties, scholen, centra jeugd en gezin, sportaanbieders en huisartsen. Statushouders die een actieve rol hebben als buddy of voorlichter kunnen deelnemen aan intervisie, casuïstiekbespreking of multidisciplinair overleg. Ze kunnen een rol spelen bij het voorkomen en herkennen van psychosociale problemen. Doordat ze actief zijn in hun gemeenschap kunnen ze signalen vanuit de eigen groep tijdens deze overlegvormen inbrengen. Daarnaast kunnen ze meedenken hoe preventie vorm te geven zodat de aanpak beter aansluit bij de doelgroep.

Preventienetwerken

GGD Noord- en Oost-Gelderland en GGNet Preventie organiseerden in december 2015 het symposium 'Nieuwkomers worden niet vanzelf zelfredzaam'. Wethouders, beleidsambtenaren en leidinggevenden van regionale en lokale ketenpartners zoals VluchtelingenWerk en migranten- en vluchtelingenorganisaties ontmoetten elkaar rond het thema 'het bevorderen van de somatische en psychische gezondheid van nieuwkomers'. De bijeenkomst vergrootte het inzicht in de uitdagingen op het gebied van gezondheid en de rol die verschillende organisaties daarbij kunnen spelen. Er werden veel contacten gelegd die de basis kunnen vormen voor het versterken van samenwerking (Bron: GGD GHOR, 2016).

2.7 Participatie

Gemeenten ontplooiën in toenemende mate in een vroeg stadium initiatieven gericht op werk, opleiding en sociale activering van statushouders. Dit is van belang voor een volwaardige deelname aan de maatschappij maar bevordert tevens hun gezondheid en welbevinden. Ook hierbij kunt u de statushouders zelf van meet af aan betrekken door hen mee te laten denken over de plannen en de uitvoering hiervan. Uit recent onderzoek van Pharos³ blijkt dat velen van hen zeer werkbereid zijn en snel van betekenis willen zijn.

Bedenk daarbij dat veel vluchtelingen uit landen komen waar ze aangewezen waren op ondernemerschap om te kunnen overleven. Deze ondernemende houding benutten bij de diverse participatie-initiatieven en toeleiding naar werk kan veel opleveren. Denk ook aan het betrekken van statushouders die al langer in Nederland wonen en reeds werk hebben gevonden of succesvol ondernemer zijn. Zij kunnen relevante ervaringen delen met nieuwkomers, hen coachen bij het vinden van een baan of bij het ondernemerschap. Zie ook het programma Screening en Matching dat door Divosa wordt uitgevoerd: <https://www.divosa.nl/onderwerpen/vluchtelingen-aan-het-werk>

2.8 Deskundigheidsbevordering aan professionals

Stimuleer en faciliteer dat wijkteams, welzijnsorganisaties, scholen en GGD'en actief gebruik maken van de ervaringskennis van statushouders. Uit de kennissynthese 'Zorg, ondersteuning en preventie voor nieuwkomende vluchtelingen: Wat is er nodig?' (Pharos 2016) bleek een grote behoefte bij professionals om cultuursensitieve vaardigheden te onderhouden en te versterken en te leren hoe lastige onderwerpen bespreekbaar te maken. Statushouders kunnen een rol spelen in deskundigheidsbevordering op het gebied van culturele sensitiviteit door ervaringen te delen over het land van herkomst. Ambtenaren, zorgverleners en medewerkers van partnerorganisaties die regelmatig contact hebben met statushouders kunnen zo nog beter aansluiten bij de ervaringen en achtergrond van deze groep.

³ Pharos (2016). Zorg, ondersteuning en preventie voor nieuwkomende vluchtelingen: Wat is er nodig?

Workshop Syrië en Syriërs – GGD Kennemerland

De GGD Kennemerland signaleerde onder zorgprofessionals een behoefte aan kennis en praktische richtlijnen in de hulp aan Syrische statushouders. In een training voor huisartsen, verloskundigen, GGD verpleegkundigen en GGZ zorgverleners is besproken hoe te communiceren met deze groep statushouders. Doel is om uiteindelijk de zorgverlening voor deze mensen effectiever te maken. De training werd gegeven door een trainer uit de welzijnszorg die ervaringsdeskundige is: hij is 23 jaar geleden zelf gevlucht uit Syrië. Hierdoor kon de trainer goed reflecteren op de werkervaringen van de professionals en het inzicht in de groep statushouders uit Syrië vergroten.

3. Waarop letten?

Bij het actief betrekken van statushouders is het goed om rekening te houden met een aantal algemene randvoorwaarden die de kans op een succesvolle inzet vergroten.

Verbinding beleidsterreinen

Ga na of er in de gemeente op andere beleidsterreinen al wordt samengewerkt met inwoners en welke burgerinitiatieven van statushouders er al zijn. Maak gebruik van de kennis en ervaring van collega's van andere betrokken beleidsterreinen.

Heldere afspraken over inzet van statushouders

Een samenwerkingsstructuur met duidelijke afspraken en een taakomschrijving afhankelijk van de gekozen vorm is gewenst. Hierbij is het belangrijk om helder te informeren wat de bedoeling is van de actieve inzet. Stem de werkwijze af op de wensen, behoeften en zorgen van de in te zetten statushouders. Houd hierbij rekening met de verwachtingen van de statushouder, sleutelpersoon of vluchtelingen/migrantenorganisatie over de rol waarvoor ze ingezet worden en denk na over wat een reële vergoeding is voor deze werkzaamheden.

Aandacht voor risico overbelasting

Een belangrijk aandachtspunt is het risico op overbelasting bij sleutelpersonen. Signalen en problemen van nieuwe statushouders komen vaak als eerste bij deze sleutelpersonen terecht vanuit de vertrouwenspositie die zij innemen. Deze signalen moeten ergens neergelegd kunnen worden. Ondervang dit door regelmatige begeleiding in de vorm van intervisie of ondersteuning door een contactpersoon (zie hieronder) waarmee makkelijk contact gelegd kan worden.

Structurele vergoeding

Zorg voor financiële middelen en faciliteiten die voor de actieve inzet van statushouders nodig zijn. Hierbij kunt u denken aan het vergoeden van de werkzaamheden die statushouders of sleutelpersonen verrichten, het ondersteunen van activiteiten of het ondersteunen van vluchtelingen/migrantenorganisaties. Statushouders bevinden zich vaak in een (ook in financieel opzicht) kwetsbare positie; mogelijk kan aanspraak gemaakt worden op WMO-gelden voor bepaalde activiteiten. In het kader van de samenwerking die wordt opgebouwd is structurele vergoeding van de actieve inzet van statushouders van groot belang.

Opleiden sleutelpersonen

Vanuit het ondersteuningsprogramma wordt de mogelijkheid geboden om sleutelpersonen extra toe te rusten voor de in de handreiking genoemde taken via het onderdeel kennisdeling. U kunt bij interesse contact opnemen met uw [regiocoördinator](#) of met Pharos.

Vertrouwensrelatie

Creëer wederzijds vertrouwen door het aanstellen van een vast contactpersoon vanuit de gemeente. Deze contactpersoon staat in directe verbinding met de statushouders die betrokken worden, sleutelpersonen of vluchtelingenorganisaties. Op deze manier wordt de drempel verlaagd voor een statushouder om contact

op te nemen als hij of zij zorgelijke signalen binnenkrijgt. Zorg dat de contactpersoon uit uw gemeente basiskennis heeft over de te bereiken groep statushouders (zie ook factsheets over [Syrische](#) en [Eritrese](#) vluchtelingen).

Communicatie

Wees in de communicatie naar statushouders die betrokken worden, sleutelpersonen en zelforganisaties steeds helder over gemaakte afspraken, procedures en planningsdata. Kom beloftes na of maak duidelijk waarom ze niet kunnen worden nagekomen. Blijf tijdens het proces van betrekken steeds informeren en terugkoppelen. Laat de betrokkenen weten wat er met hun ideeën en input gedaan is.

U kunt ook gebruik maken van digitale informatievoorziening, via een website of sociale media die door statushouders gebruikt worden. De geïnterviewde Syrische arts uit het voorbeeld eerder in deze handreiking, maakte een WhatsApp groep voor alle Arabisch sprekende gezinnen in de gemeente. Hierin werden gezinnen in het Nederlands en in het Arabisch geattendeerd op voorlichtingsbijeenkomsten en andere activiteiten in de gemeente.

Tip: Omgaan met communicatiebarrière

- Vaak is er sprake van een communicatiebarrière omdat nieuwkomers de Nederlandse taal nog niet beheersen. Geef daarom waar mogelijk de informatie mondeling en ga hierbij na of de uitleg duidelijk is. Zorg bij schriftelijke communicatie voor ondersteunend beeldmateriaal. Gebruik eenvoudig Nederlands (A2-B1 niveau) en maak gebruik van methodes zoals het vertonen van een informatieve DVD met praktische voorbeelden of interactief intercultureel theater. Laat zoveel mogelijk de schriftelijke informatie voorafgaand aan de bijeenkomst testen door statushouders of door een klankbordgroep. Betrek, wanneer nodig, een tolk bij het verstrekken van informatie tijdens een bijeenkomst.
-

Representativiteit

Bij het organiseren van inspraak is representativiteit een aandachtspunt. Kunnen de gekozen vertegenwoordigende organen de stem van statushouders vertegenwoordigen? Let er bij het faciliteren van inspraak op dat de inbreng sterk kan afhangen van wie er op dat moment bij een bijeenkomst aanwezig is en wie hierin de stap zet om iets te delen. Let daarom op diversiteit in afkomst, opleidingsniveau en leeftijd in de groep statushouders die u spreekt.

4. Checklist

- Heeft u contact gelegd met partijen binnen de gemeente die betrokken zijn bij statushouders?
- Weet u of op andere beleidsterreinen al wordt samengewerkt met (vluchtelingen) inwoners en of er burgerinitiatieven van statushouders zijn?
- Worden statushouders en/of organisaties die statushouders vertegenwoordigen betrokken bij het opstellen van beleid om de gezondheid van statushouders te bevorderen?
- Heeft u besloten op welke manier statushouders betrokken worden bij de uitvoering van dit gezondheidsbeleid?
- Spreekt u met degenen die in uw gemeente gezondheidsvoorlichting geven over de wenselijkheid van de inzet van statushouders bij deze voorlichting?
- Zijn de gemeente en de organisaties die te maken hebben met statushouders en hun gezondheid goed van elkaar op de hoogte op welke manier statushouders worden betrokken en hoe zij worden ingezet bij activiteiten?
- Heeft u een (structurele) vergoeding geregeld voor de inzet van statushouders?
- Is het helder wat er verwacht wordt van statushouders en zijn hier afspraken over gemaakt?

Bijlage 1. Meer informatie

U kunt meer informatie krijgen bij de [regiocoördinator](#) die is aangesteld voor uw gemeente. Meer informatie over het Ondersteuningsprogramma Gezondheid Statushouders vindt u in de factsheet van het ondersteuningsprogramma. Beschikbaar via: <https://vng.nl/files/vng/20170130-programma-gezondheid-statushouders.pdf>.

Pharos (2016). Zorg, ondersteuning en preventie voor nieuwkomende vluchtelingen: Wat is er nodig? Beschikbaar via: <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/nieuws/880/kennissyntheses-pharos-over-gezondheid-preventie-zorg-en-ondersteuning-nieuwe-stroom-vluchtelingen-naar-tweede-kamer>

Pharos (2016a). Syrische vluchtelingen delen informatie over zorg via Facebook. Beschikbaar via: <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/nieuws/881/syrische-vluchtelingen-delen-informatie-over-zorg-via-facebook>

Pharos (2016). Factsheet Syrische Vluchtelingen. Beschikbaar via <http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet-syrische-vluchtelingen.pdf>

Pharos (2016). Factsheet Eritrese Vluchtelingen. Beschikbaar via http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet_eritrese_vluchtelingen.pdf

VNG (2016). Factsheet Integratie en participatie voor gemeenten. Beschikbaar via: <https://vng.nl/files/vng/20161213-factsheet-integratie-participatie-gemeenten.pdf>

Movisie en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2015). Burgerbetrokkenheid bij gemeentelijk beleid en uitvoering. Beschikbaar via: <https://www.movisie.nl/publicaties/leidraad-burgerbetrokkenheid-0>

Movisie, kennisdossier cliëntparticipatie: <https://www.movisie.nl/kennisdossiers/clientenparticipatie>

VNG, participatieladder
https://vng.nl/files/vng/vng/Documenten/Extranet/werk_en_inkomen_2010/re_integratie/20100212_meedoen_met_de_participatieladder.pdf

Bijlage 2. Bronnen

De Gelderlander (2016). Welkomstfeest voor statushouders in Bronckhorst. *(dit nieuwsitem is niet online beschikbaar)*.

Gemeente Bronckhorst (2016). De gemeente Bronckhorst heet welkom! Intensieve en integrale integratie van statushouders. Beschikbaar via: https://www.bronckhorst.nl/home/plannen-en-projecten_45329/item/huisvesting-en-inburgering-van-statushouders-in-bronckhorst_87406.html

Gemeente Helmond (2016). Integratie van statushouders in de arbeidsmarktregio Helmond-Peel: Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek en Someren. Beschikbaar via: [https://www.helmond.nl/bis/2016/Raadsinfobrieven%20\(RIB\)/RIB%20095%20Bijlage%201%20Notitie%20integratie%20van%20statushouders%20in%20de%20arbeidsmarktregio%20Helmond-De%20Peel.pdf](https://www.helmond.nl/bis/2016/Raadsinfobrieven%20(RIB)/RIB%20095%20Bijlage%201%20Notitie%20integratie%20van%20statushouders%20in%20de%20arbeidsmarktregio%20Helmond-De%20Peel.pdf)

GGD GHOR Nederland (2016). De gezondheid van vluchtelingen in gemeenten: preventie centraal. Beschikbaar via: <https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=26933&m=1455178085&action=file.download>

Nieuwsbode Zeist (2016). WegwijZ in Zeist app helpt nieuwkomers in Zeist op weg. Beschikbaar via: <http://www.nieuwsbode-zeist.nl/nieuws/algemeen/56921/-wegwijz-in-zeist-app-helpt-nieuwkomers-in-zeist-op-weg>

Stichting Run for Freedom: <http://www.talententeam.com/>

Verslag conferentie Meedoen Stedelijk gebied Eindhoven. 'Kijken door de ogen van de statushouder...' *(dit document is niet online beschikbaar)*.

VNG (2016). Gezondheidsbevordering statushouders; wat is er lokaal nodig? Beschikbaar via: <https://vng.nl/files/vng/20160620-gezondheidsbevordering-statushouders.pdf>

VNG (2016a). Amsterdam: Taal- en oriëntatieprogramma voor vluchtelingen. Beschikbaar via: <https://vng.nl/onderwerpenindex/asiel/asielbeleid-en-integratie/nieuws/amsterdam-taal-en-orientatieprogramma-voor-vluchtelingen>

Deze handreiking is een uitgave van Pharos en vormt een onderdeel van het Ondersteuningsprogramma Gezondheid Statushouders

Auteur: Jacqueline Mulders

Met bijdragen van: Regiocoördinatoren Ondersteuningsprogramma Gezondheid Statushouders en GGD GHOR Nederland

Hoofdredactie: Edith Smulders

Februari 2017